

Kognition

BEATA TERZIS

MED.DR. LEG PSYKOLOG

Kognitionskunskap

- **Kunskap om kognition**, dvs hur hjärnan bearbetar information, är ett viktigt redskap i mötet med medmänniskor i olika situationer
- För att bemöta personer med nedsatt kognition på ett **adekvat** och medvetet sätt är kunskap om kognition nödvändigt

Kognitionskunskap

- Anhöriga i alla åldrar och personal som arbetar med människor inom omsorgen möter på olika sätt **stress** och svårigheter i sin situation.
- **Kunskapen om kognition** är då ett viktigt redskap i all stresshantering.

Definition av begrepp

- **Kognition** = Informationsbearbetning
- **Kognitiva funktioner** behövs för att bearbeta information: t.ex tolka omgivningen, minnas, lösa problem och ta beslut
- **Kognitiv nedsättning** = när informationsbearbetningen inte fungerar som den ska

Kognitiva funktioner

- **Perception** = vår förmåga att ta in och tolka olika sinnesintryck via hörseln, synen, känseln, smak och lukt
- Informationsbearbetningens **första** fas

Kognitiva funktioner

- **Uppmärksamhet** = vår förmåga att sortera bland alla sinnesintryck
Bibehållen, Riktad och Delad uppmärksamhet
- Informationsbearbetningens **andra** fas

Kognitiva funktioner

Minne

Inkodning

Lagring

Framplockning

Kognitiva funktioner

Minne

Arbetsminne =

Aktiv bearbetning av information

Episodiskt minne =

Personliga minnen

Fakta minne =

Framplöckning av faktakunskaper

Procedurminne =

Minne för automatiserade procedurer

Kognitiva funktioner

- **Rumsorientering** = Vår förmåga att uppfatta riktningar och avstånd
- Tidsorientering

Kognitiva funktioner

- **Verbal förmåga/Språk** = förmågan att förstå tal och skrift samt uttrycka sig i tal och skrift
- Abstraktionsförmåga = förmågan att föreställa sig händelser som inte finns här och nu

Kognitiva funktioner

- **Exekutiva funktioner** = de kognitiva funktioner som behövs vid komplexa uppgifter tex vid
Planering, Problemlösning, Beslutsfattande
- **Exekutiva funktioner** = målinriktad beteende, initiativ, delad uppmärksamhet, abstrakt tänkande, minne, impulskontroll, utvärdering

Kognitiv nedsättning

- Vilka olika svårigheter kan personer med nedsatt eller sviktande kognition drabbas av?

Kognitiv nedsättning

- Påverkan på de kognitiva funktioner

Exekutiv funktion, Uppmärksamhet, Minne, Språk, m.m.

- Medfött eller förvärvat

Neuropsykiatriska funktionsvariationer, Psykiatriska syndrom

Traumatisk hjärnskada, MS, Depression, Intoxikation, Kärleksjukdom, Infektion, Hormonpåverkan, Stress, Smärta m.m.

- Stillastående, reversibelt, växlande eller fortskridande förlopp

Neuropsykiatriska funktionsvariationer, Depression, , Stress, MS, Demenssjukdom

Nedsatt perception

- Svårt att känna igen personer och föremål
- Nedsatt förmåga att tolka sinnesintryck
- Känslighet för **sinnesintryck**

Nedsatt uppmärksamhet

- Oförmåga att koncentrera sig mer än **korta** stunder
- Svårare att koncentrera sig på **flera** saker samtidigt

Nedsatt minne

- Nedsatt förmåga att lära sig nya saker
- Svårt att komma ihåg det som planeras framåt i tiden
- Nedsatt förmåga att plocka fram kunskaper och erfarenheter

Nedsatt rumsorientering

- Svårt att hitta även i välkända miljöer
- Nedsatt avståndsbedömning
- Svårt att förstå verbala prepositioner
- Svårt att ”mäta avstånd i tid”

Nedsatt språkförmåga

- Nedsatt benämning
- Svårare att finna ord i spontant tal
- Nedsatt förståelse
- Svårare att tänka i **abstrakta** kategorier och termer

Nedsatt abstraktion

- Tolkar språk mer bokstavligt
- Svårigheter att reflektera och dra övergripande slutsatser av viss information. Fastnar i detaljer.
- Svårigheter att förstå andras perspektiv

Nedsatt exekutiv funktion

- Svårare att planera och organisera – vardagen blir ”rörig”
- Sämre simultankapacitet – svårare att utföra flera saker samtidigt
- Försämrat **omdöme**, sämre **sjukdomsinsikt**
- Sämre **impulskontroll**

Nedsatt affektreglering

- Förmågan att självständigt reglera sin egen känslointensitet, t ex att lugna sig själv, trösta sig själv
- Människor med kognitiva nedsättningar har generellt sett nedsatt förmåga till affektreglering. ... och därmed minskad förmåga att kontrollera sig själv och sitt beteende

Hjärntrötthet

- Varför är man särskilt utsatt för hjärntrötthet vid kognitiv nedsättning?
- Hur märker vi att personen är hjärntrött?
- Hur kan vi undvika detta?

Symptom vid kognitiv nedsättning

- Kognitiva symptom
- Kroppsliga symptom
- Beteendemässiga och psykiska symptom

Beteendemässiga och psykiska symptom vid kognitiv nedsättning

---

- Depression
- Ångest
- Aggressivitet
- Vanföreställningar
- Hallucinationer
- Förvirring
- Vandring
- Plockighet
- Sömnstörningar
- Upprepade beteenden
- Rop eller skrik
- Självskadebeteende

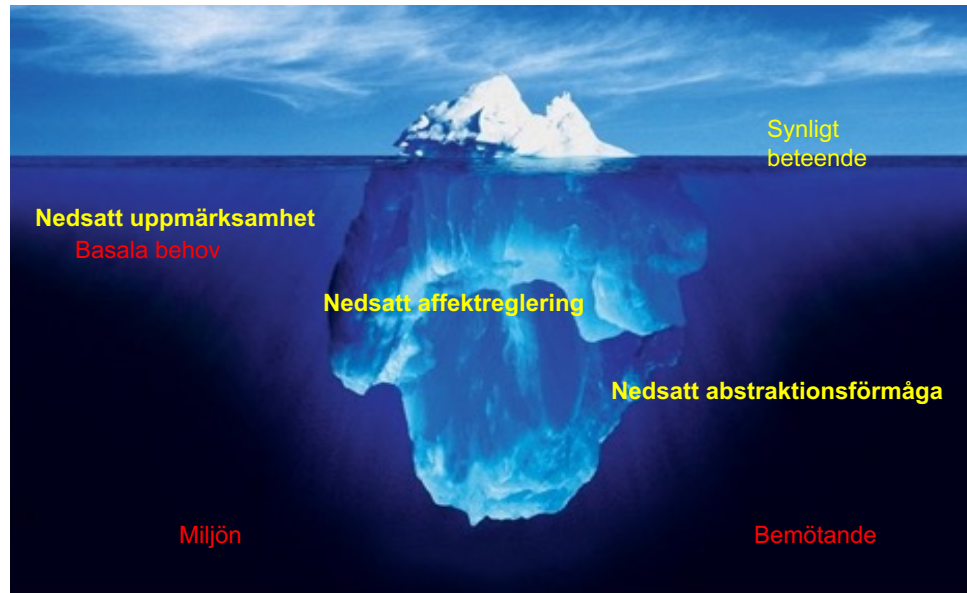
Beteendemässiga och psykiska symptom – bakomliggande orsaker

- Basal behov som inte är tillgodosedda
- Krav som överstiger den egna förmågan (Miljö och Bemötande)

Beteendesymptom – bakomliggande orsaker

Basala behov

KROPPSLIGA

Smärta

Uttorkning

Hunger

Urinvägsinfektion

Läkemedelsbiverkan

PSYKOLOGISKA

Trygghet

Stimulans

Närhet till andra

Bekräftelse

Miljön

- Ska stödja och kompensera för de nedsatta kognitiva funktionerna och vara lugn och tydlig

Miljön

LUGN OCH TYDLIG MILJÖ?

LUGN OCH TYDLIG MILJÖ?

Bemötande

- Behåll det egna lugnet (ta hänsyn till den nedsatta affektregleringen)
- Var tydlig (ta hänsyn till de kognitiva nedsättningarna)

TACK